

Sprog- og læsestrategi 0-18 år

Januar 2024

Halsnæs
Kommune

Halsnæs i bevægelse

Indhold

Forord	3
Formål	4
Vision	4
Sprogstrategiens betydning på organisatorisk niveau:	4
Temaer i strategien	5
Sundhedsplejerskens arbejde i familierne i forhold til barnets sproglige udvikling	5
Dagtilbud	6
Skole	8
Overgange	11
Vejlederens opgave på tværs af dagtilbud og skole	12
Flersprogede børn	13
Børn med særlige sproglige udfordringer	14
Forældresamarbejdet	15
Bilag:	16
Procesplan for udarbejdelse af sprog- og læse/skrivestrategi	16
Testoversigt	17

Forord

Intentionen, med nærværende sprogstrategi, er at få en fælles ramme for det teoretiske fundament og deraf en fælles forståelse og tilgang til arbejdet med sprog og skriftsprog i Halsnæs kommunes dagtilbud og skoler. Vi ved fra forskning, at der er en direkte sammenhæng mellem et godt sprog og muligheden for uddannelse, arbejde samt aktiv deltagelse i samfundet. De sproglige miljøer i dagtilbud og skole udgør derfor et helt afgørende fundament for børns og unges personlige, sociale og faglige udvikling. Strategien er udarbejdet i forlængelse af Halsnæs Kommune fælles børnesyn. Med strategien forpligter vi hinanden på yderligere at styrke og tilvejebringe sproglige miljøer af høj kvalitet i Halsnæs kommunes dagtilbud og skoler.

Med denne strategi præsenterer vi i Halsnæs Kommune en fælles retning for arbejdet med sprog og skriftsprog på tværs af dagtilbud og skole i et 0-18 års perspektiv. Strategien og tilhørende handleplaner er igangsat med baggrund i vision 2035, hvor målet blandt andet er: "Mere og bedre uddannelse til børn og unge i Halsnæs Kommune". Udvalget for Skole, Uddannelse og Dagtilbud har den 7. juni 2023 vedtaget følgende udvalgsrådsrådgørelse: "Implementering af en fælles sprog og læseudviklingsstrategi for 0-18 års området".

"Det helt særlige ved vores sprog er, at vi med det søger at både gribe og begribe verden og i den bestræbelse både beskriver og skaber. Det handler om at finde en balance imellem praksis og teori, imellem det sanselige og det tænkte og imellem virkeligheden og sproget." Jens Raahauge

Formål

Formålet med strategien for sprog- og læse/skrive udvikling for de 0-18 årige i Halsnæs Kommunes dagtilbud og skoler¹ er at sikre, at alle fagprofessionelle, der arbejder med børn og unges sociale og faglige udvikling, har grundlæggende viden om børn og unges sproglige og skriftsproglige udvikling. Yderligere, at de fagprofessionelle inden for det sproglige og skriftsproglige område har viden og kompetencer til at opkvalificere praksis og styrke sproglige indsatser på såvel gruppe som individ niveau. Herved sikres det, at der på tværs af dagtilbud, skoler og øvrige lokale enheder arbejdes ud fra et fælles og evidensbaseret vidensgrundlag.

Vision

Visionen for arbejdet med udvikling af børn og unges sprog og læsefærdigheder i Halsnæs Kommune er i tråd med henholdsvis dagtilbudsloven og folkeskoleloven, herunder fælles mål og læreplanstemaer.

Alle børn i Halsnæs Kommune skal udvikle sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden, herunder at børnene opnår sproglige og kommunikative kompetencer, der giver dem deltagelsesmuligheder og færdigheder til at sprogliggøre tankevirksomhed, behov og idéer i sociale fællesskaber.²

Børn og unges sprog og skriftsproglige kompetencer skal styrkes og udvikles, så de kan tilegne sig faglig viden, gennemføre en uddannelse og være aktive samfundsborgere i et demokratisk samfund.

Sprogstrategiens betydning på organisatorisk niveau:

- At Halsnæs Kommune styrker den faglige kvalitet og sammenhæng i det pædagogiske sprogarbejde i dagtilbud og skole gennem kompetenceudvikling og uddannelse.
- At tydeliggøre rammerne for samarbejde og sprogindsatser på tværs af sundhedsplejen, dagtilbud, skole, PPR, Ungeværket, Musik- og billedskolen og folkebiblioteket.
- At børn og unge får optimale muligheder for at udvikle sprog, skriftsprog og kommunikative færdigheder som redskab for personlig, faglig og social udvikling.
- At der arbejdes målrettet med de børn, der har de svageste sproglige forudsætninger.
- At etablere en mere ensartet og tydelig praksis i forhold til at følge sprogudviklingen for det enkelte barn og børnegrupper over tid, samt at etablere et fælles grundlag for arbejdet med børns tale- og skriftsproglige færdigheder.
- At skabe sammenhæng mellem kommunale og nationale mål. Herunder at anvende nærværende sprogstrategi i sammenhæng med dagtilbudsloven og folkeskoleloven.

¹ Herunder 10. klasse og 10 A

² <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2018/968>

- At kommunalbestyrelsen, forvaltningen, skole og dagtilbud kan følge effekten af pædagogiske indsatser over tid.
- At tilrettelægge og identificere indsatser, som styrker børns sproglige og kommunikative udvikling i dagtilbud og skole.
- At børn og unge bliver mødt med et pædagogisk læringsmiljø i dagtilbud og skole, der understøtter deres sproglige udvikling optimalt.
- At sikre, at børn med forsinkelser eller forstyrrelser i den sproglige udvikling opdages og understøttes tidligt.

Temaer i strategien

- Sundhedsplejersken
- Dagtilbud
- Skole
- Overgange
- Vejledernes opgave på tværs af dagtilbud og skole
- Flersprogede børn
- Børn med særlige sproglige udfordringer
- Forældresamarbejde

Sundhedsplejerskens arbejde i familierne i forhold til barnets sproglige udvikling

Sundhedsplejersken er opmærksom på spædbarnets sproglige udvikling gennem alle besøg fra fødsel og til de er 1½ år. Der er fokus på spædbarnets første tegn på lyde og pludren i alle besøg. Ved hvert besøg bliver forældrene vejledt i at fremme sprogudviklingen hos deres spædbarn, eksempelvis ved at sætte ord på handlinger i puslesituationer, amning, søvn etc. Endvidere at forberede spædbarnet på, hvad der skal ske og sætte ord på spædbarnets stemninger.

Spædbarnet bliver screenet med ADBB i 2 måneder og 4-6 måneder besøget

ADBB (Alarm distress baby scale) er en systematisk og standardiseret metode, som anvendes til at opspore vedvarende social tilbagetrækning. Det kan være en indikator for psykisk mistrivsel hos spæd og småbørn.

Sundhedsplejersken ser på følgende adfærdsområder:

- Ansigtsudtryk
- Øjenkontakt
- Aktivitetsniveau
- Selvstimulerende bevægelser
- Reaktionstid ved stimulering
- Vokalisering
- Relation og evnen til at tiltrække og fastholde opmærksomhed

Barnet bliver ved 9-11 måneder alderen screenet med PUF

PUF (Psykisk udvikling og funktion) er et program, hvor man systematisk opsporer mental sårbarhed hos børn.

PUF undersøgelsen belyser barnets udvikling og funktion inden for følgende områder:

- Barnets søvn
- Spisning
- Følelsesmæssige udtryk
- Nysgerrighed og interesse
- Opmærksomhed og koncentration
- Motorisk udvikling og aktivitet
- Kommunikation og socialt samspil
- Sprog

Når der er udfordringer ved sprogudviklingen vejledes forældrene med følgende:

- Tal og syng med barnet
- Rim og remser
- Sæt ord på ting, oplevelser og handlinger.
- Barnet skal bades i ord.
- Simple sætninger på barnets niveau
- Gentag det, barnet siger.
- Turtagning i dialog og socialt samspil
- Kigge i bøger og lege med alderssvarende legetøj sammen
- Bruge tydelig mimik og gestik
- Bruge "Forstå din baby", som er et videotek – med videoer fra 0-12 mdr., hvor der er fokus på babyens sociale og følelsesmæssige udvikling. Herunder babyens sproglige udvikling.

Sundhedsplejersken arbejder tværfagligt med dagtilbuddene, ved eksempelvis samarbejds møder, hvis der forsat er sproglige udfordringer hos barnet. Dagtilbuddene er ansvarlige for at invitere de relevante fagpersoner, herunder sundhedsplejersken.

Dagtilbud

Fra forskning³ ved vi, at kvaliteten af dagtilbud og kvalificerede medarbejdere er af afgørende betydning for børns sprogudvikling og senere evne til at læse og tilegne sig matematiske færdigheder. Forskning påviser den direkte sammenhæng mellem et godt sprog og muligheden for uddannelse, arbejde samt aktiv deltagelse i samfundet.

I denne periode af børnenes liv, hvor de går i dagtilbud, ved vi, at centrale færdigheder indenfor det sproglige område udvikles.⁴ Derfor ønsker Halsnæs Kommune at styrke børnenes muligheder i livet ved at understøtte udviklingen af alle børns sproglige og

³ EPPSE (Effective Pre-School, Primary and Secondary Education Projekt)

⁴ <https://lincs.ed.gov/publications/pdf/NELPReport09.pdf>

kommunikative kompetencer. Dette opnås gennem de fagprofessionelles viden, tilgang og tilvejebringelse af sproglige miljøer af høj kvalitet. Forvaltningen understøtter dagtilbuddenes arbejde med sproglige miljøer ved at facilitere netværk for de sprogansvarlige pædagoger og have et vedvarende fokus på efteruddannelse og kompetenceudvikling af medarbejdere.

Børn lærer sprog ved at indgå i interaktioner med andre, både børn og voksne. I dagtilbud (0 – 6 år) er det af afgørende betydning, at børnene mødes af sproglige rollemodeller og understøttes i at gå i dialog. Tætte dialoger med voksne, hvor børn kan aflæse den voksnes gestik og ansigtsudtryk er essentielt og har direkte sammenhæng med barnets sproglige udvikling, ordforråd og lyst til dialog. Dette er den direkte vej for barnet for at kunne indgå i legerelationer, børnefællesskaber og demokratiske processer. Børn har bedre muligheder for at blive forstået og kommunikere, hvis de har et rigt og nuanceret sprog; og netop det at kunne kommunikere, læse og skrive styrker evnen til at lære, forstå og samarbejde. Dette giver handlemuligheder og bidrager til identitetsdannelse.

Jf. dagtilbudsloven skal dagtilbud understøtte, at alle børn udvikler sproglige kompetencer, der bidrager til forståelse af sig selv, de andre og omverdenen. Det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet skal understøtte barnets mulighed for kommunikation herunder italesættelse af tanker, behov og idéer, som kan bidrage til barnets aktive deltagelse i sociale fællesskaber.⁵

Dagtilbud skal sikre et grundlag for sproglig udvikling, kendskab til litteratur, herunder aktiv brug af bøger, og et miljø, hvor kommunikationen blomstrer, så børnene bliver nysgerrige og får glæde ved at udforske og opleve sprogets muligheder.

Vi ved, at børnene lærer sprog ved at være aktive, nysgerrige, legende og sansende lige fra de bliver født. Derfor er det vigtigt, at det lille barn i vuggestuen møder voksne, der agerer som sproglige rollemodeller og er bevidste om, at sproglig udvikling er et mellem menneskeligt forhold, der finder sted i trygge og meningsfyldte aktiviteter.

Endvidere er det en forudsætning, at der samarbejdes med forældrene om at understøtte og styrke det enkelte barn i dets sprogtilegnelse.

Vi arbejder derfor, som fagprofessionelle, med følgende:

- Fokus på at være sproglig rollemodel; det vil sige opmærksomhed på kropssprog, gestik, mimik, kropskontakt, blikkontakt, imitation og toneleje.
- Etablering af sproglige miljøer med et levende og nuanceret hverdagssprog, hvor dialogen mellem børn og mellem børn og voksne prioriteres.
- Etablering af fælles opmærksomhed og nærværende samspil.
- Bevidsthed om vigtigheden i at sætte ord på alt herunder, at sproget bringes ind i alle hverdagsrutinerne.
- Fokus på at observere, vente og lytte.
- At stille åbne spørgsmål, der bidrager til børnenes mulighed for at italesætte og konstruere sprog.
- At børn i udsatte positioner sikres en særlig opmærksomhed.

⁵ <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2018/968>

- Opmærksomhed på den sproglige udvikling hos børn der hjemmepasses⁶.

Forskellige metoder og aktiviteter, der kan understøtte ovenstående er følgende:

- Dialogisk læsning
- Sang, rim og remser
- Kobling af sprog og motorik; det første sprog, barnet lærer, er kroppens sprog.
- Fokus på tidligt at inddrage skriftsproget samt matematiske begreber som en naturlig del af barnets leg og rutiner.
- Anvendelse af Lydbyen, som er et sprogpædagogisk materiale til at skelne og udtale lyde.
- Fokus på leg og læringsmiljøer, der skærper børnenes sprogforståelse, herunder udvikling af ordforråd samt lydlig opmærksomhed.

Vi sprogvurderer:

- Ved behov, herunder også 2 årige, der udviser tegn på sproglige udfordringer.
- Alle børn imellem 2 år 10 måneder og 3 år 4 måneder jf. dagtilbudsloven § 11.
- Ved behov udarbejdes der individuelle handleplaner, der sikrer progression i barnets sprogudvikling. Ved en fokuseret og særlig indsats skal der være løbende evaluering og inddragelse af forældre.
- Handleplanen skal lægges i sprogvurderingsredskabet således, at indsatsen kan evalueres og tilpasses og samtidig sikre overlevering af barnets sproglige status ved overgang.
- Særlige indsatser foregår i samarbejde med PPR.
- Ved børn med behov for særlig eller fokuseret indsats skal der genvurderes ved det 5. leveår.

Skole

I skolen er læsning både et mål i sig selv og et middel til læring. Sprog, læsning og skrivning hører sammen og skal udvikles gennem hele skoleforløbet i alle fag og hele dagen, herunder også i SFO og SFO-klub. I Halsnæs Kommune tilegner lærere, pædagoger og læsevejledere sig løbende ny viden om børn og unges sproglige og skriftsproglige udvikling. De tilrettelægger på den baggrund differentierede undervisningsmiljøer med udgangspunkt i elevernes sproglige og skriftsproglige forudsætninger. Ledelsen sikrer en kultur for videndeling og kompetenceudvikling inden for sprogområdet og har fokus på at bringe læsevejlederens kompetencer i spil og rammesætte deres opgaver.

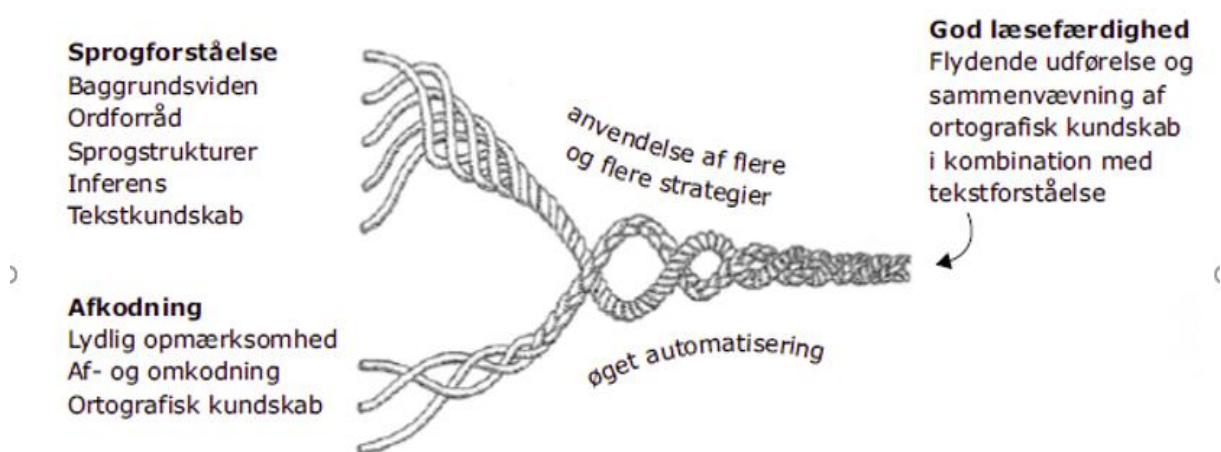
Læsning er en kompleks proces bestående af flere elementer. Det er samspillet mellem de mange elementer, der får tekster til at fremtræde meningsfulde, og derfor er det vigtigt at understøtte alle delelementer i elevernes læseudvikling.

⁶ Opgaven koordineres mellem forvaltningen og PPR.

Tværgående forskning om ordforråd, sprogforståelse og læsning viser:

- Ordforråd er vigtigt for sprogforståelsen og dermed læseforståelsen (Elbro 2003)
- Manglende sprogforståelse i 2-års alderen kan udgøre en risiko for senere vanskeligheder. (Scarborough 1989; Hagtvet mfl. 2002)
- Ordforrådet og sprogforståelsen i 3-års alderen kan være afgørende for læseindlæring (Frost; Niedersøe m.fl. 2006)
- Ringe ordforråd og dårlig udtale ved 3-års alderen kan være en forudsigelse for senere læsevanskeligheder (Scarborough 1989; Snow 1998)
- Børn med sproglige vanskeligheder er i risikozonen for indlæringsproblemer i skolen (Bishop & Clarkson 2003)
- Early productive vocabulary predicts academic achievement 10 years later (Bleses et. al. 2016) se side 24 i [Nye Reformveje 2 \(reformkommissionen.dk\)](https://www.reformkommissionen.dk/Nye-Reformveje-2)

På baggrund af ovenstående ved vi, at børnenes tidlige sprogudvikling er afgørende for de senere skriftsproglige kompetencer. Scarboroughs læsetov illustrerer, hvorledes flere elementer i den sproglige udvikling tilsammen udgør de komplekse processer, som en komplet læsefærdighed består af.

(Scarborough 2001, s.98)

Vi arbejder derfor, som fagprofessionelle, med følgende:

- Vi tager udgangspunkt i de forskellige delelementer i Scarboroughs læsetov, herunder viden om sprog-, skrive- og læseudvikling som en kognitiv proces, hvor flere elementer skal understøttes gennem undervisningens tilrettelæggelse og udførelse.

- Fokus på elevens kompetencer og udfordringer, idet der herigennem kan arbejdes specifikt med de elementer, eleven har behov for, eksempelvis sprogforståelse eller fonologisk opmærksomhed.
- At understøtte det talte sprog visuelt og konkret.
- Eleverne skal opleve skønlitteratur og fælles læsning, så de opnår indsigter og erfaringer gennem den litterære tekst, og derigennem kan forstå sig selv og den verden, de er en del af. Litteraturen kan samtidig tilbyde eleverne et nuanceret sprog med ord, de ellers ikke ville møde i daglig tale.
- Fælles ansvar, herunder også faglærere og pædagoger, for at tilvejebringe undervisningsmiljøer, der understøtter elevernes skriftsproglige udvikling.
- I arbejdet med faglig læsning er faglæreren en nøgleperson i udviklingen af elevernes faglige sprog og læsefærdigheder. Fagene har både generelle sproglige træk, der går igen i alle fag, og specifikke træk, som er særlige for et fag. Det er faglærerens opgave at kende de sproglige træk, der er kendetegnende for faget, som udgangspunkt for at kunne støtte eleverne i at tilegne sig fagets sprog og tekster.
- Brobygning mellem dagtilbud og skole, herunder overleveringsmøder, hvor handleplaner med indsatser omkring barnets sprog- og læseudvikling medtages.
- Viden om taksonomi og progression for den enkelte elev i folkeskoleforløbet således, at eleven har forudsætninger til at indgå i videre uddannelse.
- Systematisk brug af læse- og DSA-vejledere.
- En gang årligt afholdes møde mellem kommunens læsekonsulent, skoleleder og skolens læsevejledere, hvor skolens testresultater evalueres og målsætninger for det efterfølgende skoleår aftales.
- Årlige klassekonferencer identificerer elever i risiko for skriftsproglige vanskeligheder og fremtidige indsatser aftales.
- Skolerne i Halsnæs følger den kommunale testplan for 0.-9. klasse (se bilag) og evaluerer på den baggrund elevernes skriftsproglige kompetencer årligt.

Tilgange og redskaber når elever har skriftsproglige vanskeligheder og dysleksi:

- Der udarbejdes et pædagogisk notat,⁷ som indeholder de læse-skrive tiltag eleven har behov for, samt hvilke særlige tilrettelagte, kvalificerede og differentierede undervisningsindsatser der iværksættes. Herunder undervisning i mindre grupper, i eller uden for klassen, med fokus på videreudvikling af elevens fonologiske og morfologiske kompetencer; jf. kommunens ordblindeindsatser.
- Eleverne skal have adgang til et digitalt læse- og skriveredskab med en række funktioner såsom oplæsning, ordforslag og tale-til-tekst (AppWriter og NOTA).
- Der skal sikres digital tilgængelighed på alle undervisningsmaterialer. (NOTA adgang og indscanning af analogt materiale).
- Kontinuerlig træning i anvendelse af læse- og skriveteknologi (LST) i alle fag.
- Der undervises i både analog og digital læsning.
- Der undervisningsdifferentieres i alle fag således, at elever med skriftsproglige vanskeligheder opnår progression og sikres lige deltagelsesmuligheder.
- Afholdelse af elev- og forældrekurser i eksempelvis NOTA og LST.
- Iværksættelse af indsatser efter det kommunalt vedtagne minimum om timer til dysleksiundervisning.

Overgange

Overgange i et barns liv kan potentielt medføre et kompetencetab i den nye kontekst⁸. Det betyder, at de fagprofessionelle omkring barnet må samarbejde om at skabe sammenhænge således, at barnet understøttes i at træde kompetent ind i den nye kontekst. Her anvendes markører, der er genkendelige og tryghedsskabende for det skolestartende barn. Den modtagende skole må orientere sig efter børnenes aktuelle udviklingszone og sproglige kompetencer således, at det sproglige miljø i skolen imødekommer børnegruppens aktuelle behov.

Den lovpligtige sprogvurdering i 0. klasse sammenholdes med barnets sprogvurdering i dagtilbuddet. På baggrund af resultatet i sprogvurderingen tilrettelægges tidlige indsatser for børn med tegn på sprog- og læsevanskeligheder.

⁷ Med pædagogisk notat menes et skriv eller en handleplan, som journaliseres i SBSYS, således at det kan ses, hvilke tiltag institutionen/skolen har haft iværksat.

⁸ Schoug Larsen, Inge (2014)

Vi arbejder derfor, i overgangen til skolen, med følgende:

- Opmærksomhed på den sproglige handleplan, der er knyttet an til børn med behov for fokuseret eller særlig indsats.
- Lokale overgangsmarkører, som eksempelvis litteratur forløb, sange, teaterstykke etc., der faciliteres i et samarbejde mellem dagtilbud og de tilknyttede overgangspædagoger.

Vejlederens opgave på tværs af dagtilbud og skole

Det er afgørende, at det pædagogiske personale i dagtilbud og skoler får mulighed for at kvalificere sig til opgaven med at organisere og udvikle sproglige miljøer, der understøtter og udvikler børn og unges samlede sproglige kompetencer.

Alle fagprofessionelle har et ansvar for at fremme en social- og faglig praksis, hvor børn og unges sproglige kompetencer kan udfoldes og udvikles. Dette betyder, at der i alle sammenhænge arbejdes med en viden om vigtigheden af sproglige miljøer, herunder en stilladsering, der støtter og guider børn og unge med at sprogliggøre og kommunikere idéer, tanker og faglige perspektiver, således at de oplever sig kompetente til at indgå i sociale og faglige fællesskaber.

De lokale vejledere i dagtilbud og skole er med til at sikre en praksis, hvor viden, forskning og nye perspektiver bliver sat i spil. Endvidere, at målrettede og støttende tiltag implementeres og evalueres, hvor det vurderes, at enkelte eller grupper af børn og unge har behov for særligt tilrettelagte indsatser, der imødekommer de afdækkede vanskeligheder.

I dagtilbuddene gælder, at der er en sprogansvarlig pædagog, der har ansvaret for at fremme, udvikle og styrke sproglige miljøer med udgangspunkt i viden om sproglige lege- og læringsmiljøer af høj kvalitet. Yderligere er det den sprogansvarlige pædagog, der har overblikket og ansvaret for sprogvurderinger og opgaven, der knytter sig til børn med behov for en særlig eller fokuseret sprogingdsats.

For skolerne er der ressourcepersoner med videreuddannelse inden for læsevejledning og/eller dysleksi, der understøtter skolens arbejde med at udvikle alle elevers læse- og skrivekompetencer. Derudover iværksætter læsevejlederen specifikke handleplaner og understøtter kolleger i arbejdet med elever, der har skriftsproglige vanskeligheder.

Læse-/dysleksivejlederen er uddannet til at vejlede kolleger i arbejdet med sprog og skriftsprog og får igennem denne vejledning og vidensdeling bidraget til kapacitetsopbygning på den lokale skole.

Flersprogede børn

Flersprogede børn og unges sproglige færdigheder i dansk er afgørende for deres forståelse af dagtilbuddets hverdag og indholdet i skolens undervisning. Ikke alle flersprogede elever har de nødvendige dansksproglige forudsætninger, der skal til for at kunne deltage i undervisningen. Den fundamentale udfordring for mange flersprogede elever er, at de skal tilegne sig læsekompetencer og andre færdigheder i skolen på et sprog, som de samtidig er ved at lære at forstå. Det stiller store krav til både dem selv og lærerne. Afgørende for iværksættelsen af en sprogpædagogisk indsats er at få identificeret det enkelte individs sproglige forudsætninger.

Vigtige spørgsmål i den sammenhæng kunne være:

- Er barnet/den unge netop ankommet til Danmark med et andet modersmål som hovedsprog?
- Har barnet/den unge to veludviklede sprog, som det bruger afhængigt af samtalepartneren, fx to forældre med hver sit sprog?
- Er barnets/den unges modersmål alderssvarende?
- Bliver barnet/den unge mødt i et sprogstimulerende miljø på modersmålet?
- Har barnet været i dagpleje/vuggestue/børnehave? – Eller er barnet blevet passet i hjemmet indtil 3-års alderen?
- Har barnet/den unge haft problemer med hørelsen eller synet?
- Er barnet/den unge efterhånden så langt fra de udvandrede forældres sprog, at dansk egentlig er at betragte som modersmålet, idet forældrene med et andet modersmål har valgt at tale dansk med barnet fra dets fødsel?

Uanset barnets/ den unges alder vil disse informationer udgøre væsentlig baggrundsviden for det pædagogiske personale, inden en målrettet sprogstimulering og undervisning kan iværksættes.

I dagtilbuddet varetages flersprogede børns sproglige udvikling i et samarbejde mellem den sprogansvarlige pædagog og pædagogerne tilknyttet barnets stue. Der er opmærksomhed på at få afdækket barnets sproglige udgangspunkt på modersmålet og samtidig have fokus på dagtilbuddets fysiske læringsmiljø for at understøtte det flersprogede barns sproglige udvikling på begge eller flere sprog.

Spørgsmål til det fysiske læringsmiljø:

- Afspejler det fysiske læringsmiljø, at dagtilbud og skole har børn med flere sprog?

- Er der sammenhæng mellem barnets oplevelser i dagtilbud/skole og hjem således, at dagbøger, billeder, sange osv. integreres på tværs af barnets kontekster?

Alle skoler har vejledere, herunder vejledere i dansk som andetsprog (DSA), som har særligt fokus på flersprogede elevers sproglige udvikling. Vejledernes primære opgave er, i samarbejde med klassens team, at sikre den rette hjælp til tosprogede elever, herunder tæt opfølgning på sprogudviklingen.

Børn med særlige sproglige udfordringer

Tale- og sprogvanskeligheder kan have mange udtryksformer og årsager. Nedenstående specifikke diagnoser er derfor blot eksempler på tale- og sprogforstyrrelser, man som fagprofessionel kan opleve. Det er vigtigt, at kommunens talehørekonsulenter inddrages, såfremt der måtte være bekymring om et barns sproglige udvikling. Ligeledes, at talehørekonsulenterne inddrages i et tæt samarbejde i forhold til den rette intervention for at imødekomme barnets specifikke behov.

DLD – developmental language disorder

Børn med udviklingsmæssige sprogforstyrrelser (DLD) har vanskeligheder i sprogforståelsen og sprogproduktionen. DLD er et skjult handicap, som rammer 1 ud af 14 børn. Det påvirker bl.a. børns læsning og indlæring (Christensen og Hansen, 2021). En del børn med vedvarende sprogforstyrrelser kan udvise udadreagerende adfærd og/eller indadreagerende reaktioner som tilbagetrækning fra sociale sammenhænge (Conti-Ramsden & Botting, 2004). Dette kan afstedkomme vanskeligheder med venskaber og følelsesmæssig udvikling, og det er derfor afgørende for barnets trivsel og udvikling, at de fagprofessionelle er opmærksomme på de afledte udfordringer, der kan optræde i relation til vedvarende sproglige forstyrrelser.

Med målrettede tiltag kan man optimere sproglig og faglig læring for børn med DLD. Handleanvisninger og sparring på det understøttende sprogmiljø i dagtilbud og skoler tilbydes af kommunens talehørekonsulenter.

Verbal dyspraksi

Verbal dyspraksi er en neurologisk betinget motorisk taleforstyrrelse, der viser sig ved udtalevanskeligheder. Vanskelighederne kommer til udtryk ved at lyde, ord og sætninger ofte udtales forkert, da barnet har udfordringer med den motoriske planlægning, og udførelse, af de bevægelser, som bruges til at forme lyde og stavelser med. Diagnosen er relativ sjælden med en forekomst på 1-2 børn ud af tusinde. Der er flere drenge end piger med lidelsen (ASHA, 2015).

Tidlig opsporing er en forudsætning for tidlig udredning og derved målrettet intervention. Et tæt samarbejde med forældre og sundhedsplejerske vil give tidlige indikationer i form af forsinket eller afvigende pludre udvikling. Den målrettede intervention sker i et tværfagligt samarbejde, så det sikres, at barnet udvikler sin tale og derved får skabt et fundament for faglig læring og social deltagelse.

Forældresamarbejdet

Forældre spiller en vigtig rolle i børns sproglige udvikling. Et sprogligt stimulerende miljø i hjemmet giver børn mulighed for at komme godt i gang med læsning og skrivning og kan dermed forebygge udviklingen af læsevanskeligheder. Dagtilbud, skole og SFO samarbejder med forældrene om børnenes sproglige udvikling. Lærere og pædagoger medvirker til at bevidstgøre forældrene om vigtigheden i at være sproglige rollemodeller og, hvordan der konkret kan støttes op om den sproglige udvikling, herunder læsning og skrivning.

Derfor arbejder vi med følgende i samarbejdet med forældrene:

- Anvisninger, inspiration, informationsfoldere, videoer, inspiration til sproglege og andre sprogfremmende aktiviteter i det daglige samarbejde.
- Forældremøder med temaer, der omhandler sprog.
- Daglig kommunikation mellem dagtilbud og forældre, der understøtter sprogliggørelsen af barnets dagligdag.
- Ugeplanen, i skoleregi, som et redskab til sproglig udvikling, fotos, tekst, ugens ord mm til at understøtte og igangsætte den sproglige samtale i hjemmet mellem forældre og elev.
- Udlån af bøger i regi af dagtilbud og skole, der kan fremme en kultur for læsning i hjemmet.

Det forventes, at alle forældre tager aktiv del i at understøtte deres barns sprog og skriftsproglige kompetencer. Familier, der har brug for hjælp til at sætte egne ressourcer i spil, understøttes gennem konkret vejledning.

Bilag:

Procesplan for udarbejdelse af sprog- og læse/skrivestrategi

Målsætning 2	
Visionsindsats	Indsats 3: Mere og bedre uddannelse til især børn og unge
Indsatsens mål	Indsatsen skal sikre en systematisk tilgang og et tydeligt fokus på den sproglige udvikling for alle børn i dagtilbud og skole. Sproglig udvikling for det enkelte barn hele vejen gennem vuggestue, børnehave og skole anses som et af de vigtigste parametre for unges muligheder for efter folkeskolen at tage en ungdomsuddannelse.
Målsætning i udvalget	Implementering af en fælles sprog og læseudviklingsstrategi for 0-18 års området.
Opfølgning	Den fælles sprog og læsestrategi godkendes i udvalget i 2023 og udvalget orienteres årligt om progressionen i implementeringen.

Arbejdsgruppe:

- Dorrit Vedste Christensen, tale/høre/læse konsulent, PPR (til stillingsophør 30.9.23.)
- Vibeke Kjøller Hildebrandt, tale/høre/læse konsulent, PPR
- Line Hjelm Jordoson, sprogansvarlig pædagog, Børnehuset Kregme
- Jeanette Møller, leder, Børnehuset Skovfogedloden
- Camilla Heller, daglig pædagogisk leder, Ebbedal
- Monica Aagaard Hulstrøm, lærer og læsevejleder, Hundested Skole
- Ulla Schødt, pædagogisk konsulent, BUL
- Ann-Sofie Hvid, konsulent, BUL

Sundhedstjenesten har endvidere bidraget med afsnittet vedrørende sundhedsplejerskens arbejde i familierne med barnets tidlige sproglige udvikling.

Tidsplan:

- Opstart medio august
- Arbejds møder frem til oktober
- Udkast til strategi medio oktober
- Politisk sagsfremstilling nov. 23 og politisk beslutning januar 2024

Implementering

Sprogstrategien introduceres i de faglige netværk på tværs af dagtilbud og skole, herefter besøges hvert dagtilbud, hvor et møde mellem BUL, sprogansvarlig og ledelse afstedkommer et notat, hvori det enkelte dagtilbud konkretiserer deres udgangspunkt for det daglige sprogarbejde med udgangspunkt i sprogstrategien. Det udarbejdede notat indgår i det lille tilsyn på dagtilbudsområdet. Ligeledes koordineres effektueringen af nærværende strategi igennem læse-/dysleksi/DSA vejledernes netværk med inddragelse af kommunens tale/høre- konsulenter.

Der trækkes årligt data på sprogvurderede børn fra Rambølls Hjern og Hjertet. Det sikres, at der er tilknyttede handleplan på børn, der vurderes til en fokuseret og særlig indsats. Progressionen følges i en årrække for at afdække indsatsernes effekt.

Testoversigt

Nedenstående testoversigt illustrerer de nationale obligatoriske test og prøver, markeret med rød, samt test og prøver der benyttes i Halsnæs Kommune, markeret med grøn. Endvidere fremgår to test med sort skrift, som er nationale frivillige test. Testoversigten redigeres kontinuerligt efter gældende lovgivning. Nærværende testoversigt er revideret sept. 2024.

Klassetrin	Dansk (marts/april, hvor intet andet er anført)	Matematik (august, hvor intet andet er anført)
Bh.kl.	Ministeriets sprogvurdering 2024	
1.	Ordlæseprøve 1 Ordblinderisikovurdering (midt i 1. klasse for de elever der viser tegn på ordblindhed eller hvis forældre er ordblinde)	
2.	Ordlæseprøve 2 DVO 1. screening Folkeskolens nationale overgangstest (uge 35-37)	Mat 1 (Hogrefe) Folkeskolens nationale overgangstest (uge 38-40)
3.	DVO 2. screening <i>oktober</i> . Sætningslæseprøve 2 Staveprøve ST 3 Ordblindetest kan tages på elever i 3.-9. klasse i marts-juni. Testen retter sig mod de elever, hvor der er tegn på ordblindhed Folkeskolens nationale overgangstest (uge 35-37)	Mat 2 (Hogrefe)
4.	Sætningslæseprøve 2 Folkeskolens nationale overgangstest (uge 35-37)	Mat 3 (Hogrefe) Folkeskolens nationale overgangstest (uge 38-40)
5.	Tekstlæseprøve 6 Staveprøve ST 5 Frivillig adaptiv test i dansk som andetsprog	Mat 4 (Hogrefe)
6.	Tekstforståelse udsagn A Hogrefe Staveprøve ST 6 Folkeskolens nationale overgangstest (uge 35-37)	Mat 5 (Hogrefe) Folkeskolens nationale overgangstest (uge 38-40)
7.	Tekstforståelse udsagn B Hogrefe Staveprøve ST 7 Frivillig adaptiv test i dansk som andetsprog	Mat 6 (Hogrefe) Folkeskolens nationale overgangstest (uge 38-40)
8.	Staveprøve ST 8 Folkeskolens nationale overgangstest (uge 35-37)	Mat 7 (Hogrefe) Folkeskolens nationale overgangstest (uge 38-40)
9.	Folkeskolens prøver	Folkeskolens prøver

Halsnæs Kommune
Rådhuspladsen 1
3300 Frederiksværk
Telefon 47 78 40 00
mail@halsnaes.dk
www.halsnaes.dk